

Onderzoek en kennisbeleid in de zorg aan mensen met een verstandelijke beperking

Dr. Martin Schuurman

Kalliope Consult

Masterclass VGN, 20 januari 2009

Route presentatie

1. Over kennis en kennisontwikkeling
2. De inhoud van het onderzoek (thema's)
3. Onderzoek binnen organisaties
4. De landelijke context
5. Aandachtspunten voor de toekomst

1. Over kennis en kennisontwikkeling

“Waar kennis ontbreekt, regeren de mythen”

***(Mythe = als juist aanvaarde maar
ongefundeerde voorstelling over persoon, zaak
of toedracht)***

Soorten kennis

- ***Expliciete kennis***
 - *Codified* knowledge
 - Neergelegd in theorieën, formules, procedures, handboeken, e.d.
 - Komt voort uit onderzoek
 - Systematisch en formeel over te brengen; door onderwijs
- ***Impliciete kennis***
 - *Tacit* knowledge
 - Ervaringen, vaardigheden en attitudes; persoonsgebonden, contextspecifiek
 - Moeilijk formeel te maken en te communiceren
 - Overdracht door demonstratie

(Nonaka & Takeuchi, 1995)

Bewegingen tussen impliciete en expliciete kennis

(Nonaka & Takeuchi, 1995)

	naar impliciet	naar expliciet
van impliciet	gedeelde kennis (socialisatie)	conceptuele kennis/informatie (externalisatie)
van expliciet	operationele kennis (internalisatie)	gesystematiseerde informatie (combinatie)

Kenniscyclus

Niveaus in kennisontwikkeling en onderzoek

(Rispens, 2005)

- Microniveau = *professionals in instelling*.
Zij reflecteren over de kennisbasis van hun handelen en geven inhoudelijke prioriteiten aan.
- Mesoniveau = *zorginstelling*.
Aggregeert kennisbehoeften van werkvloer en geeft voeding aan werkvloer. Zit in externe netwerken.
- Macroniveau = *sector als geheel*.
Voert regie, maximaliseert kennisbenutting, reflecteert op wat in instellingen gebeurt, verbindt netwerken, bepaalt agenda voor landelijk kennisbeleid (onderzoeksprogramma).

2. De inhoud van het onderzoek

Onderwerpen NTZ (2006 – 2008)

- Problematiek LVG jeugdigen
- Gewicht van verstandelijk gehandicapten
- Alertheid van EMB kinderen
- Zorg rond levenseinde (4)
- Professionals in zorgorganisatie
- Evaluatie MOVE (EMB kinderen)
- Prevalentie en risicogroepen voor aandoeningen bewegingsapparaat
- WMO als instrument voor inclusie
- Kwaliteit van bestaan bij mensen met complex meervoudige beperkingen
- Meten van agressie middels zelfrapportage bij LVG
- Gedragsproblemen bij LVG kinderen

- Werken met levensverhalen
- Integratie op de werkplek
- Supported employment (2)
- Indicatoren voor waarneming en gewaarwording
- Participatie van cliënten in onderzoek
- Slaappatronen
- Videofeedback
- Zintuigscreening
- (Para)medische ondersteuning
- Sociaal-emotionele ontwikkeling
- Begeleidingsdoelen
- Opvoedingsfactoren, gedragsproblemen en preventie

- Verstandelijke beperking: visie in de islam traditie
- Tijdsbesteding van medici en paramedici
- Eigenschappen van de Nederlandse HoNOS-LD
- Lees- en spellingsvaardigheden
- Instrumenten voor Routine Outcome Monitoring
- Supported Living
- Effecten van diagnose 'persoonlijkheidsstoornis'
- Gezondheidsproblemen bij EMB kinderen
- Slechtziendheid bij mensen met EMB

Inbedding van thema's in kenniscyclus

Naar verhouding ver gevorderd in kenniscyclus (veel circulatie en cumulatie van kennis):

- Medische thema's (EUR)
- Zorg en ondersteuning aan mensen met ernstig meervoudige beperkingen (RuG, CCE's)
- Stress, gehechtheid (VU)
- Autisme (RUL, NVA)
- Beroepscompetenties (VGN, Vilans, e.a.)
- Seksualiteit, ouderschap (VU, LKNG)

Naar verhouding minder ver gevorderd in kenniscyclus (weinig circulatie en cumulatie van kennis, 'achterstand-thema's'):

- Participatie in de samenleving/inclusie
- Zeggenschap/empowerment
- De schaal van de zorg
- Vraaggerichte en vraaggestuurde zorg
- Leefwensen

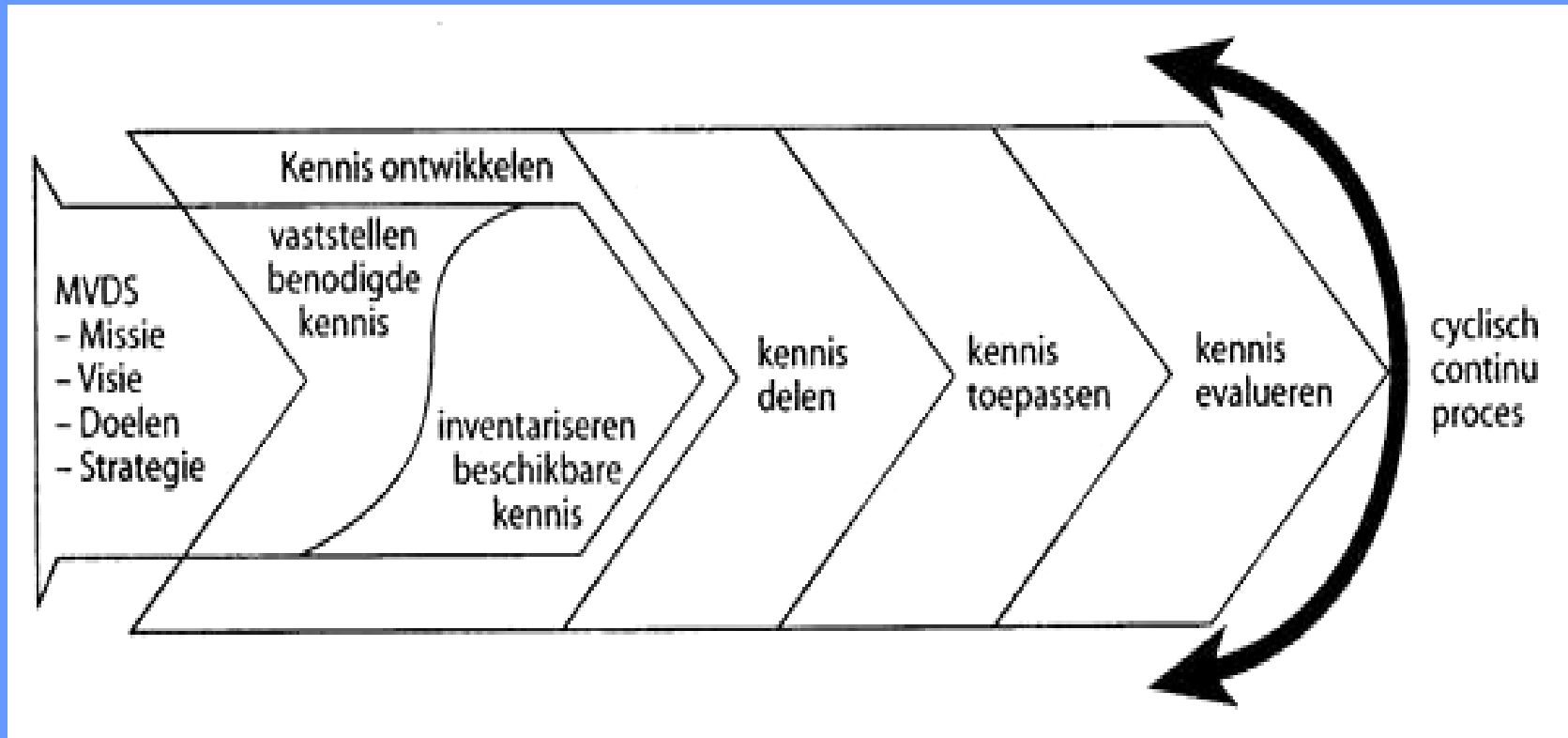
3. Onderzoek binnen organisaties

Waarom?

- Daar gebeurt het, worden zorg en ondersteuning inhoud en vorm gegeven. Kennis nodig voor methodieken, bejegening, plannen, vormgeving, etc.
=> Kennis is noodzakelijke voorwaarde voor deskundigheid en professionalisering (gebrek aan deskundigheid is risicofactor).
- De buitenwereld heeft die kennis nodig: uitwisseling en wederzijdse voeding naar andere instellingen, universiteiten en landelijke niveau (programmatische verbinding).

De kennisketen binnen de organisatie

(Weggeman, 2000)

Gunstige cultuurkenmerken voor kennisontwikkeling binnen organisatie

- Denken en handelen in termen van ketens en cycli (is zowel houding als deskundigheid)
- Besef dat kennis in de organisatie is, er wordt slim gebruik gemaakt van bestaande kennis
- Klimaat van structureel delen/uitwisselen van kennis.
Bijvoorbeeld:
 - op de werkvloer (vast punt in teamoverleg)
 - als instellingsbeleid (bijeenkomsten, masterclasses)
- Kennis en kennisontwikkeling worden beloond
- Professionals onderkennen het belang van kennis

- Kennis kan stromen, wordt niet tegengehouden door beheersing (procedures, protocollering, bureaucratie) en gescheidenheid (eenheden, locaties, divisies, groepen, afdelingen, met eigen mensen, structuren, gewoonten, regels).

*Standaardisering en protocollering kunnen tegenwerken.
Zij beperken het leervermogen van een organisatie
(Pauline Meurs)*

4. De landelijke context

Kennisproducenten:

- Universiteiten en hogescholen
- Kennisinstituten (SCP, Trimbos, NIVEL, Prismant, Vilans)
- Kenniscentra binnen/tussen instellingen en hun koepels (de Borg, landelijk kenniscentrum LVG)
- Onderzoeksbureaus (PON, K+V, Kalliope Consult)
- Raden (RGO, RVZ, RMO)
- IGZ

Kennismakelaars:

- VGN, Kennisplein Gehandicaptensector
- CCE's
- IGZ

Leerstoelen in Nederland

EUR	Evenhuis	Geneeskunde voor verstandelijk gehandicapten
RUG	Vlaskamp	Opvoeding en ondersteuning van mensen met zeer ernstige verstandelijke beperkingen
RUG	Van der Meulen en Ruijsseenaar	Orthopedagogiek, met inbegrip van de opvoeding en ondersteuning van personen met beperkingen
RUN	Duker	Orthopedagogiek van de zwakzinnigheid
RUN	Steenbergen	Perceptie en actieproblemen
UM	Curfs	Zorg voor verstandelijk gehandicapten
UU	Jongmans	Orthopedagogiek, in het bijzonder de gehandicaptenzorg
VU	Reinders	Ethiek, met bijzondere aandacht voor normatieve aspecten van de zorgverlening ten behoeve van mensen met een verstandelijke handicap
VU	Schuengel	Orthopedagogiek, met betrekking tot psychosociale problematiek en gehandicaptenzorg
VU	Meininger	Sociale integratie van mensen met een verstandelijke beperking (Willem van den Berghleerstoel)

Verspreiding van kennis en onderzoeksresultaten

- Tijdschriften Nederland (NTZ, Markant, KLIK, PlusPunt) en internationaal
- Eigen kanalen van kennisproducenten
- Koepelorganisaties/brancheorganisaties:
 - VGN (kenniskatern, kennisportal)
 - cliëntenorganisaties
- Congressen, conferenties
- Prijzen (Ds. Visscherprijs, Gehandicaptenzorgprijs, Nieuwenoordprijs)

Landelijke sturing op inhoud

- Via eigen onderzoek en kennisontwikkeling van de sector (CQ-index, kwaliteitskader en –indicatoren, competentieprofielen, e.d.).
 - => In een marktgerichte context, die vraagt om instrumenten ten behoeve van beheersing en standaardisering
- Via ZonMw (onderzoeksprogramma)
 - => Levensloop en levensfasen
 - => Medisch en gedragswetenschappelijk (maatschappijwetenschappelijk uitgesloten)
 - => Vijf consortia

Gemeenschappelijk element: topdown karakter

Onderzoeksprogramma ZonMw: consortia

- Op eigen benen: preventie van vallen, voorkomen van lichamelijke achteruitgang en verbeteren communicatie van mensen met een verstandelijke beperking (UMCN St. Radboud, Dichterbij, Pluyn Werkenrode en Siza Dorp Groep)
- Gezond ouder worden: mobiliteit en fitheid, voeding, stemming en angst (De Bruggen, Ipse, Abrona, Amarant, Erasmus MC)
- Behandel mogelijkheden van mensen met licht verstandelijke beperking en ernstige (gedrags)problemen (De Borg en VOBC-LVG, UU, RUN, VU)
- Kwaliteit van leven: participierend onderzoek naar kwaliteit van bestaan in latere levensfasen (Universiteit Maastricht, Koraalgroep, Stichting Pepijn en Paulus, Nivel)
- Wat werkt: voor ouders met verstandelijke beperkingen? Onderzoek naar ondersteuning bij opvoeding (ASVZ-Zuidwest, Philadelphia Zorg, Gemiva-SVG, VU).

Uitvoering landelijke taken (pakket Rispens)

Sector als geheel:

- Voert regie (-)
- Maximaliseert kennisbenutting (+)
- Reflecteert op wat in instellingen gebeurt (+)
- Verbindt netwerken (+)
- Bepaalt agenda voor landelijk kennisbeleid (onderzoeksprogramma) (-)

5. Aandachtspunten voor de toekomst

Binnen organisaties:

- Denken en doen in termen van kennisketen en –cyclus
- Gebruik maken van impliciete kennis (deze kennis onttrekken, aftappen, expliciet maken; ook bij verwanten)
- Zorgen voor gunstige kenniscultuur

Op niveau sector:

- Voortgaan met verbinden en reflecteren
- Sterkere regie en programmering van onderzoek
- Inhoudelijk:
 - => opkomen voor achterstandthema's (zeggenschap, participatie/inclusie)
 - => verdere uitwerking van thema levensfase/levensloop
- Opkomen voor gedragswetenschappelijke discipline